

تحلیل محتوای قوانین موضوعه ورزش در جمهوری اسلامی ایران (۱۴۰۰-۱۳۵۷)

امین عادلخانی*، محسن اسمعیلی**، سیدمحمدحسین رضوی*** و مرتضی دوستی****

نوع مقاله: پژوهشی	تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۰/۰۴	تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۵/۰۶	شماره صفحه: ۲۶۰-۲۳۱
-------------------	--------------------------	-------------------------	---------------------

قوانین مجلس شورای اسلامی در خصوص امور ورزش در فضای سیاسی کشور امری است که در کنار نهادهای اجرایی و ساختاریافته منسجم امروزی نقش آفرینی می‌کند. هدف این پژوهش، تحلیل محتوای کیفی قوانین موضوعه ورزش از سال ۱۳۵۷ تا ۱۴۰۰ است. تحلیل محتوای کیفی با واکاوی مفاهیم و اصطلاحات در متن قوانین در پی استنباط و آشکار کردن الگوها و مضامین نهان آنها انجام گرفت. بدین منظور با نرم‌افزار MAXQDA 2020 کدگذاری، ترسیم نمودار و استخراج مقوله‌ها انجام شد. جامعه آماری پژوهش، قوانین و احکام قانونی مجلس طی دوره زمانی مطرح شده بود و نمونه برابر با جامعه در نظر گرفته شد و ۷۶ قانون و ۳۸۳ حکم قانونی بررسی شد. نتایج پژوهش ۱۰ مقوله اصلی تشکیلاتی، ورزش همگانی، ورزش تربیتی، ورزش قهرمانی، ورزش حرفه‌ای، توسعه حقوقی امور ورزش، توسعه فرهنگ ورزش، توسعه امکانات و زیرساخت‌ها، واگذاری تصدی‌گری و حمایت از ورزش را نشان داد. این مقولات مدل توسعه ورزش کشور را از منظر قوانین مجلس قابل ترسیم می‌سازد و حاکی از این امر است که ورزش در ابعاد گوناگون حاکمیتی تسری دارد، به عبارتی قانونگذاری برای تحقق جایگاه متعالی ورزش از نظر محتوایی مناسب است، اما به دلیل ناهماهنگی و بخشی‌نگری ارکان حاکمیتی اعم از نظارتی و اجرایی که ناشی از تعارض منافع ذی‌نفعان داخلی آنها در حوزه ورزش است، این مهم مغفول واقع شده است.

کلیدواژه‌ها: ورزش؛ قانون؛ تحلیل محتوا؛ مجلس شورای اسلامی

* دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران؛
Email: a.adelkhani@gmail.com

** استادیار گروه مدیریت ورزشی، پژوهشگاه تربیت بدنی و علوم ورزشی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)؛
Email: m.esmaeili@ssrc.ac.ir

*** استاد گروه مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران؛
Email: m.razavi@umz.ac.ir

**** دانشیار گروه مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران؛
Email: dosti@umz.ac.ir

فصلنامه مجلس و راهبرد، سال سی‌ام، شماره یکصدوشانزدهم، زمستان ۱۴۰۲

doi: 10.22034/MR-2112-4972

مقدمه

ورزش در جوامع کنونی، از مهم‌ترین عوامل زیربنایی است که توجه دولت‌ها را در تحقق آرمان‌های خود جلب کرده و معمولاً در قوانین اساسی هر ملتی ذکر شده است. محکم‌ترین و درعین حال ساده‌ترین دلیل این جذابیت آن است که تحقق آرمان‌های هر ملت در پرتو مهم‌ترین عامل یعنی سلامتی نسل مقدور است. بر این اساس، هر چه به این اصل بها دهیم - که برومندی ملت به‌عنوان مبنای حرکت به‌سوی اهداف جز از طریق تحقق عینی اهداف تربیت بدنی راه دیگری ندارد- به همان میزان نیز بهره خواهیم برد (نجفی جویباری، ۱۳۹۸). این در حالی است که به‌زعم داشکوسکا^۱ و همکاران (۲۰۲۱) قوانین ورزش به‌عنوان شاخه‌ای مستقل از حقوق، برآمده از ترکیب قوانین بین‌المللی و ملی ارائه می‌شود که روابط در صنایع مختلف را از دریچه حقوق عمومی و خصوصی تنظیم می‌کند؛ به‌عبارتی مسائل قانونی و رویه‌های حقوقی ورزش منضم به فعالیت‌های حرفه‌ای ورزشکاران، مدیران صنعت ورزش، حامیان سبک زندگی سالم و عموم شرکت‌کنندگان در ورزش است.

ورزش به‌عنوان گسترده‌ترین پدیده اجتماعی عصر حاضر در کار، مذهب و اجتماع تسری یافته است؛ به‌عبارتی ارتقای جایگاه ورزش به مدد رسانه‌ها، این پدیده مدرن را نه‌تنها به جریان و اقدام فرهنگی مؤثر و نافذی مبدل ساخته و ادراک، ماهیت و تجارب روزمره را شکل داده است بلکه به یکی از ۱۰ صنعت برتر دنیا مبدل شده و در اقتصاد سیاسی کشورهای توسعه‌یافته با تأثیر بر تولید و اشتغال، وضعیت اقتصاد را در سطح کلان و خرد بهبود بخشیده است. در اهمیت صنعت ورزش و رویدادهای ورزشی به‌عنوان پدیده‌ای اجتماعی همین بس که ضمن کمک به تسریع در توسعه زیرساخت‌های شهری، با فرایند تجاری‌سازی ورزش یکی از زنجیره‌های چرخه تأمین در صنعت فراغت،

گردشگری، پوشاک و مد است (رضوی و نوبختی، ۱۳۹۱: ۲۶). با رشد اقتصادی و توسعه در کیفیت زندگی، اهمیت ورزش برای سلامت مردم به تدریج در سراسر جهان شناخته شده است. با بالا رفتن درآمد ملی، پیشرفت در فناوری و آگاهی روزافزون در بهداشت، ورزش و تفریح به صناعی کلیدی در جهان تبدیل شده و از ضرورت‌های روزمره شهروندان امروزی به حساب می‌آید (Cornelissen, 2011: 518). اسکینر و زاکوس^۱ (۲۰۰۸)، نشان دادند که برنامه‌های مبتنی بر ورزش می‌توانند وسیله‌ای برای توسعه مشارکت اجتماعی باشند. سازمان بهداشت جهانی^۲ نیز پیش به سوی سلامتی را به عنوان یک شعار، پیشنهاد داده است و بر اهمیت آمادگی جسمانی و یک سبک زندگی سالم تأکید کرده است. همه این تأثیرات مثبت در کنار آثاری همچون تقویت هویت ملی و همبستگی ملی نشان از اهمیت مقوله ورزش دارد (احمدپور، خبیری و رجبی، ۱۳۹۶: ۴۱). همراه با توسعه ورزش در ابعاد مختلف، پیشرفت و به‌روزرسانی قوانین مربوط به حوزه ورزش نیز باید مورد توجه قرار گیرد. ورزش در قوانین کشورهای مختلف مفاد مختلفی دارد که کشور ایران هم از این قاعده مستثنا نیست برای مثال در بالاترین سند رسمی کشور یعنی قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، در بند سوم اصل سوم^۳ تربیت بدنی را هم‌سنگ آموزش و پرورش قرار می‌دهد (https://rc.majlis.ir/fa/law/show/133613) که حاکی از اهمیت ورزش در ابعاد گوناگون جامعه از جمله قوانین مصوب مرتبط با ورزش و تربیت بدنی در پارلمان و نظام قانونگذاری است.

امروزه قوانین، امور دنیای مدرن را اداره می‌کنند (از جمله قوانین موضوعه ورزش) لذا حکمرانی براساس قانون مقبولیت می‌یابد و از این طریق میسر می‌شود. این

1. Skinner and Zakus

2. World Health Organization (WHO)

۳. آموزش و پرورش و تربیت بدنی رایگان برای همه در تمام سطوح و تسهیل و تعمیم آموزش عالی.

در حالی است که توسل مکرر به قانونگذاری و تورم قانون، سبب بروز آسیب‌های مهمی شده است. تعدد توسل به قانونگذاری و قدرت، نفوذ و تأثیرگذاری قوانین باعث شده است نقایص قانون، انعکاس چشمگیری در امر حکمرانی داشته باشد. این امر، اندیشمندان را بر آن داشته است که این پدیده بدیع را ذیل دانش مستقلى به نام «فلسفه قانونگذاری» بررسی و تبیین کنند. هدف اصلی این دانش، بهبود سطح کیفیت قوانین و قصد نهایی آن، بهبود سطح حکمرانی خوب است (عبداله‌زاده شهربابکی، ۱۳۹۵: ۱۷۷). درضمن قانونگذاری به‌عنوان یکی از چالش‌های عمده در کنار مدیریت اجرایی، مشارکت سیاسی و تقسیمات کشوری در مدیریت سیاسی فضا مطرح می‌شود و هر ساختار سیاسی که در قالب یک کشور بروز می‌یابد برای رسیدن به مقاصد خود به سازوکارهایی از جمله قانونگذاری احتیاج دارد که درضمن متناسب بودن با ساختار جغرافیایی فضایی باید متناسب با تحولات زمانی از پویایی کافی نیز برخوردار باشد (حافظ‌نیا و همکاران، ۱۳۹۲: ۲ و ۱۵). بی‌شک قانونگذاری همواره با ساختارهای سیاسی در ارتباط بوده است که برای آشنایی بیشتر با موضوع قانونگذاری به بررسی آن پرداخته می‌شود.

گفتنی است ساختار سیاسی کشور ایران در مقطعی حساس از تاریخ پرفراز و نشیب این سرزمین پهناور (در سده معاصر) از این قاعده مستثنا نیست و هم‌زمان با دوره‌های قاجار و پهلوی اول به‌منظور تحقق حکمرانی مدرن نهادهایی مانند مجلس، کابینه، مطبوعات، احزاب و گروه‌های سیاسی تأسیس شدند (صحرائی و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۳۳). هم‌زمان با این تحولات، ورزش نیز در عرصه سیاسی مدنظر حکومت پهلوی دوم و جناح‌های حامی ایشان با هدف مدرن‌سازی یا غربی کردن جامعه ایرانی و در قالب برنامه «مدرنیزاسیون»، گسترش ورزش فوتبال را به‌عنوان یکی از ابزارهای دستیابی به این هدف، مورد توجه قرار دادند (باقری و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۱۷)،

محتوای قوانین موضوعه ورزش در مجالس شورای ملی این دوره توسعه ورزش تربیتی، همگانی و قهرمانی را نشان می‌دهد و ورزش حرفه‌ای مغفول مانده است که این عدم توازن در سیاست‌های تقنینی موضوعه ورزش، منشأ عقب‌ماندگی صنعت ورزش ایران تلقی می‌شود (عادل‌خانی، رضوی و دوستی، ۱۳۹۸: ۱۸۶).

پس از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی، کشور وارد عرصه پیچیده‌ای از تعامل درونی و بیرونی مرزهای سیاسی شد (قالیباف، ۱۳۹۱: ۱۳) و از نظر ساختار فضایی، سازمان بسیط متمرکز با نظام قانونگذاری واحد و متمرکز استقرار یافت (حافظ‌نیا و همکاران، ۱۳۹۲: ۱). در این تعاملات، همچنان ورزش و به‌خصوص رشته‌های پرطرفدار مانند فوتبال ابزاری برای هدایت افکار عمومی بود، این مهم در پیروزی تیم ملی فوتبال ایران بر آمریکا در جام جهانی ۱۹۹۸ نمود عینی داشت. به‌گونه‌ای که برخی جامعه‌شناسان ایرانی سه واقعه نام تاریخی خلیج فارس، اجماع بر سر حق هسته‌ای ایران و پیروزی تیم ملی فوتبال ایران بر آمریکا را سه اتفاق مهم دانسته‌اند که اجماع و همبستگی ملی حداکثری ایرانیان را طی دهه‌های گذشته به‌وجود آورده است (فاضلی، ۱۳۹۱: ۱۶۲ و ۱۷۰). با عنایت به تعامل دوسویه ورزش با ساختار سیاسی - حقوقی متمرکز کشور، قوانین موضوعه ورزش در مجلس شورای اسلامی، اهمیت ویژه‌ای دارد. قوانین موضوعه مرتبط با ورزش و تربیت بدنی در انواع تشکیلات، فرایندها و زیرفرایندهای ورزشی اعم از ورزش همگانی،^۱ تربیتی،^۲ قهرمانی،^۳ حرفه‌ای^۴ و ورزش بانوان، ورزش معلولان، توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات، منابع انسانی، محیط حقوقی، فرهنگ ورزش، علمی پژوهشی، امکانات و زیرساخت‌ها قابل تأمل

-
1. Recreational Sport
  2. Educational Sport
  3. Athletic Sport
  4. Professional Sport

هستند لذا در ادامه به اختصار برخی از آنها توصیف می‌شوند (سازمان تربیت بدنی، ۱۳۸۲: ۱۱). قانونگذاری در این موارد در زمان حکومت جمهوری اسلامی انجام گرفت. بودجه سنواتی کل کشور، برنامه پنج‌ساله اول الی ششم و سند راهبردی نظام جامع توسعه مدیریت تربیت بدنی و ورزش در افق ۱۴۰۴ از جمله اسناد و قوانین حوزه ورزش در عهد جمهوری اسلامی است. دفتر فرهنگی مرکز پژوهش‌های مجلس در گزارش‌های متعدد به بررسی برنامه‌های پنج‌ساله و بودجه‌های سنواتی کل کشور به صورت مجزا پرداخته است اما فقدان گزارشی جامع و کل‌نگر محسوس است (رمضانی‌نژاد و هژبری، ۱۳۹۶: ۲۴۷).

شعبانی، رضایی صوفی و حسینی (۱۳۹۴) در پژوهشی با رویکرد کمی به تحلیل ورزش و تربیت بدنی در قانون پنج‌ساله پنجم توسعه پرداخته‌اند و معتقدند که در این قانون به اجرای چهار بخش ورزش همگانی، تربیتی، قهرمانی و حرفه‌ای توجه زیادی نشده است. در ضمن مدل‌های توسعه ورزش اعم از هرمی یا پیرامیدی مشارکت گسترده‌ای در ورزش‌های همگانی و تربیتی را نشان می‌دهند که زیربنایی برای پیشرفت ورزش‌های قهرمانی و حرفه‌ای است (رمضانی‌نژاد و هژبری، ۱۳۹۶: ۲۵۹). اخولم و لیندستروم^۱ (۲۰۲۰) در مقاله‌ای با عنوان «انگیزه‌بخشی به جوانان بدون مشارکت: استفاده از ورزش و فرهنگ در سیاست‌های حکومت محلی برای هدف قرار دادن محرومیت‌های اجتماعی»^۲ ورزش و فرهنگ را هم‌سنگ یکدیگر برای هدف قرار دادن و رفع محرومیت‌های اجتماعی در سیاست‌های حکومت محلی منظور کرده‌اند که از اهمیت ورزش تربیتی یا آموزشی در شرایط و فضای اجتماعی - سیاسی جوامع مدرن حکایت دارد. ورزش تربیتی در جوامع از زمانی وجود داشته‌اند

1. Ekholm and Lindstrom

2. "Mobilising Non-participant Youth: Using Sport and Culture in Local Government Policy to Target Social Exclusion"

که مؤسسه‌های آموزشی ایجاد شده‌اند. در این سطح از ورزش، مهارت‌های ورزشی، استراتژی‌ها و علم ورزش در دوره‌های رسمی مدارس و دانشگاه‌ها تدریس می‌شوند (Mull et al., 2005: 112-129). در حوزه ورزش قهرمانی، جوادی‌پور (۱۳۹۴) وجود قوانین ناهماهنگ و موازی را از چالش‌های مدیریت ورزش قهرمانی ایران ذکر کرده است. ورزش قهرمانی رویکردی مبتنی بر ورزشکاران نخبه است و در واقع پرورش افراد نخبه و توسعه عملکرد آنها در جهت برآورده کردن خواسته‌ها و نیازها برای پیروزی در رویدادهای ورزشی بین‌المللی و کسب جایگاه جهانی مدنظر است (Lindfelt, 2010: 187). در موضوع ورزش حرفه‌ای پژوهش‌های متعددی خلأ قانونگذاری را نشان داده‌اند از جمله رضایی، امیری و کوزه‌چیان (۱۳۹۵)، موضوع حق پخش تلویزیونی را مدنظر قرار داده‌اند و عدم وجاهت قانونی آن را علت مشکلات جدی باشگاه‌های فوتبال ذکر کرده‌اند و هفت مانع اصلی در این موضوع را احصا کرده‌اند که عامل حقوقی - قانونی (ناکارآمدی چارچوب قانونی، وجود قوانین نامطمئن و در برخی موارد متناقض درباره مدیریت صدا و سیما، نبود قانون حق مالکیت معنوی به‌عنوان اساس حق پخش تلویزیونی) یکی از موانع اصلی است، درضمن یافته‌های این پژوهش حاکی از ۹ خلأ قانونی بود که دو مورد آنها در قوانین موضوعه ورزش در مجلس شورای اسلامی از جمله اصل چهل و چهارم است.

تأکید دولت مبنی بر خصوصی‌سازی و درآمدزایی طبق اصل چهل و چهارم قانون اساسی، ضرورت پژوهش در این خصوص است. از این رو جماعت (۱۳۹۵) نتایج این پژوهش را در چهار گروه موانع از جمله مدیریتی - قانونی نشان داد، لذا بازتعریف و تغییراتی در برنامه‌ریزی‌های راهبردی، عملیاتی و انجام اصلاحات اقتصادی، مالی، حقوقی و قانونی در نهادهای کشور را نیاز برطرف کردن موانع تلقی کرد. بررسی و تحلیل موانع حقوقی و قانونی مؤثر بر اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم

قانون اساسی در ورزش در پژوهش علی دوست قهفرخی (۱۳۹۸) نیز مورد نظر قرار گرفت و نتایج جامع نبودن و مشکلات مقررات مربوط به خصوصی سازی، حق پخش تلویزیونی، قانون کار، مالیات، مدیریت خدمات کشوری، تأسیس وزارت ورزش و جوانان، عدم تطبیق مقررات و برنامه های اجرایی، مبهم بودن شرایط تملک باشگاه های متعدد از نظر حقوقی و غفلت هیئت دولت در ارائه لایحه های اثربخش مرتبط با ورزش را نشان داد. برخی از موارد حقوقی قانونی فوق الذکر از جمله فروش حق پخش و واگذاری آن در مدل ورزشی اروپا مشاهده می شود، لذا قانون تجارت اروپا حول محور یکپارچگی بازار ایجاد شده که این شرایط قانون رقابت در ورزش را فراهم کرده است (Weatherill, 2014: 177)، این گونه قوانین در سطح ورزش حرفه ای قابل بحث است که در قالب یک صنعت تبلور می یابد و حدود ۲ تا ۳ درصد از تولید ناخالص ملی برخی ملل سهم ورزش بود، در واقع از ورزش به عنوان وسیله ای برای رونق اقتصادی استفاده شد (ژانت بی و همکاران، ۱۳۸۲: ۱۱۲). در برخی کشورها، مهم ترین نهاد در این جنبه ورزش، سازمان لیگ حرفه ای است که به صورت هیئت مدیره اداره می شود. این سازمان ها از منظر حقوقی مؤسسه های تجاری هستند که حامیان مالی و باشگاه های سهامدار یا عضو آن تحت نظر فدراسیون در مقام مالک، سازماندهی شده اند (Tan, 2009: 100). بگوویچ^۱ (۲۰۲۱) ساختار پارلمانی را با دمکراتیزاسیون و تمرکززدایی در تحولات معاصر ورزش کشور یوگسلاوی بررسی کرده و ساختار نهادی و چارچوب قانونی را بیشتر در معرض چانه زنی سیاسی با مداخله و تمرکز قوی دولت از نظر برنامه ریزی و اجرای سیاست بیان داشته است. یاداو و چاندل^۲ (۲۰۱۸)، قانون ورزش را در هند گفتمان در حال تحول یا نیازمند

---

1. Begović

2. Yadav and Chandel

تغییر پارادایم تلقی کردند و ضمن قوانین حوزه ورزش، تحلیل مداوم قوانین ورزشی را بنا به افزایش چشمگیر در تجاری‌سازی ورزش در دهه گذشته ضروری دانسته‌اند که اگرچه عمدتاً این قوانین تجاری است، اما اهمیت اجتماعی - فرهنگی قابل توجهی دارد، لذا باید به‌طور مستمر بازنگری شود. موضوع تجاری‌سازی در ورزش نیز متأثر از قوانین مرتبط با اقتصاد و مالیات است، ضمیری کامل و بهرامی (۱۴۰۰) در پژوهشی مدل توسعه مالیات در فوتبال حرفه‌ای ایران را طراحی کردند که مسائل قانونی از جمله موارد مؤثر بر سیاستگذاری مالیاتی در فوتبال ایران نشان داده شد. همان‌گونه که ملاحظه می‌شود قوانین مرتبط با حوزه ورزش در ابعاد گوناگون رؤیت می‌شود، دودز^۱ (۲۰۱۸)، آلمان^۲ (۲۰۲۱) و روگالوا^۳ و همکاران (۲۰۱۸) پژوهشگرانی هستند که مسائل حقوقی قانونی مرتبط با ورزش را به ترتیب در موضوع‌های قوانین ضدفساد برای کمک به حامیان مالی، رعایت عدالت در پرداخت جایزه مسابقات ورزشی میان مردان و زنان و جنبه‌های حقوقی تبلیغات در ورزش را مورد پژوهش قرار دادند که حاکی از اهمیت مسائل قانونی ورزش است.

در جنبه ورزش همگانی نیز قوانین حمایتی و تضمین‌کننده ورزش مورد توجه است که در پی توسعه برنامه استراتژیک مناسب در جنبش ورزش همگانی و چشم‌اندازی برای ایمن‌سازی این فعالیت‌ها به نفع شهروندان برای تحقق سلامتی، رفاه، وضعیت جسمانی خوب، سلامت روان، سرگرمی و انسجام اجتماعی است که در سیاست‌های اتحادیه اروپا مطرح شده است (Oikonomou et al, 2018: 29). در ایران هم تضمین سلامت جسمی و روانی به‌عنوان چشم‌انداز ورزش همگانی در سند بیست‌ساله توسعه ورزش کشور در افق ۱۴۰۴ تدوین شده است و برنامه‌ریزی‌ها و

---

1. Dodds

2. Allman

3. Rogaleva

قوانین موضوعه ورزش باید در راستای تحقق این چشم‌انداز تدوین شوند (سازمان تربیت بدنی، ۱۳۸۲: ۲۴). در این زمینه قوانین موضوعه ورزش برای عموم جامعه است و برای زن و مرد یکسان و به شکل برابر تصویب شده است. در ضمن قوانین موضوعه ورزش در ایران به فعالیت‌های ورزشی زنان به صورت مستقیم اشاره‌ای ندارد و قانونگذار تنها به حوزه اجتماعی پرداخته و تفکیک جنسیتی صورت نگرفته است، اما وضع قوانین جدید نمی‌تواند در ارتقای فعالیت‌های ورزشی بانوان مؤثر باشد (اسدی، تجاری و نیک‌آیین، ۱۴۰۰: ۵۶۵).

علاوه بر پژوهش‌های گفته شده توسعه ابعاد نظام حقوقی ورزش در ایران با تأکید بر مسائل حقوقی قضایی بررسی شد و نتایج این پژوهش حاکی از موانع آموزشی، قانونی، منابع انسانی و راه‌حل‌های توسعه حقوق ورزشی منابع انسانی، آموزشی و قانونی بودند؛ این در حالی است که با وجود همه تلاش‌های انجام شده، دانش حقوقی ورزش کشور وضعیت شایسته‌ای ندارد و تا رسیدن به شرایط مطلوب و استاندارد مسیر طولانی دارد (سوری و همکاران، ۱۳۹۸). در پژوهشی تقریباً مشابه آموزش، فرهنگ‌سازی حقوقی در ورزش و توانمندسازی نیروی انسانی با توجه به مباحث علمی و پژوهشی و نظارت و بازرسی حقوقی از مهم‌ترین عوامل در توسعه حقوق ورزشی در کشور ایران است (سوری، همتی‌نژاد و بنار، ۱۴۰۰: ۹). مسائل حقوقی قضایی مرتبط با ورزش بسیار گسترده است و ابعاد گوناگونی دارد که آسیب‌های ورزشکاران یکی از نمونه‌های آن است. پاتل، فیدروکی و پاراچورت^۱ (۲۰۱۷) به این مسئله اشاره داشتند که با اصلاح قوانینی برای محافظت از ورزشکاران در برابر ضربه مغزی مرتبط با ورزش، کاهش این صدمه در ورزشکاران مشاهده نشد و پژوهش‌های جامع‌تر در این موضوع توصیه شده است. بررسی‌ها درباره قوانین موضوعه ورزش

1. Patel, Fidrocki and Parachuri

مصوب مجلس شورای اسلامی در مسائل قضایی تنها یک حکم قانونی معتبر را نشان می‌دهد. این در حالی است که به‌زعم داشکووسکا و همکاران (۲۰۲۱) حقوق ورزش به‌عنوان شاخه‌ای مستقل از حقوق، برآمده از ترکیب قوانین بین‌المللی و ملی ارائه می‌شود که روابط در صنایع مختلف را از دریچه حقوق عمومی و خصوصی تنظیم می‌کند؛ اختصاصی بودن این شاخه از حقوق به اختلاف نظر زیادی در تعیین ویژگی‌های آن منجر می‌شود؛ به‌عبارتی قانون ورزش به‌عنوان شاخه‌ای جداگانه از قانون است که با تحقیقات علمی متعدد، رویه‌های حقوقی و فعالیت‌های حرفه‌ای ورزشکاران، مدیران صنعت ورزش و حامیان سبک زندگی سالم همراه است.

بنابر مطالب فوق‌الذکر، قوانین مجلس شورای اسلامی درباره امور ورزش در فضای سیاسی کشور امری است که در کنار نهادهای اجرایی و ساختاریافته منسجم امروزی ورزش نقش‌آفرینی می‌کند. در ذکر اهمیت قانونگذاری در عرصه ورزش و تربیت بدنی همین بس که با توسعه روزافزون ورزش ضمن تعامل ورزش با سیاست به‌منظور بهره‌برداری حکومت‌ها از ظرفیت‌های این پدیده مدرن و چندوجهی، عرصه ورزش تبدیل به یک صنعت بزرگ، پرمخاطب و منحصربه‌فرد و به تعبیری نیرومندترین اصطلاح جهانی شده است که مسائل حقوقی، سیاسی و ژئوپولیتیک پیچیده‌ای در آن قابل توجه است (رضوی و نوبختی، ۱۳۹۱: ۲۶؛ شعبانی مقدم و فراهانی، ۱۳۹۴: ۱۳۵؛ فاضلی، ۱۳۹۱: ۱۵۱؛ Wise and Kohe, 2020: 1). همان‌گونه که اشاره شد قوانین موضوعه ورزش در ابعاد گوناگون از جمله مسائل قضایی مترتب بر فضای ورزش، موضوع اماکن ورزشی و خصوصی‌سازی، قوانین برنامه و بودجه و قوانین متعدد دیگری درباره مدیریت اجرایی و تشکیلات ورزش وجود دارد. بررسی و جمع‌بندی قوانینی که در حوزه‌های مختلف ورزشی مصوب شده است می‌تواند اطلاعات مناسبی را هم برای قانونگذاران ورزشی و هم برای اهالی ورزش و مدیران اجرایی فراهم کند

و در تبیین وضع موجود ورزش و سیاستگذاری اثربخش کمک شایانی کند. این در حالی است که هیچ‌کدام از پژوهش‌های بالا به احصا و تحلیل محتوای قوانین موضوعه ورزش در بازه زمانی مدنظر این پژوهش نپرداخته‌اند. لذا پژوهش حاضر با هدف تحلیل محتوای قوانین موضوعه ورزش از زمان حکومت جمهوری اسلامی از سال ۱۳۵۷ تا ۱۴۰۰ ضروری است تا چالش‌های قانونی توسعه ورزش شناسایی شود و درواقع براساس قوانین مورد بررسی مدل توسعه ورزش به تصویر درآید.

مجلس شورای اسلامی در یازده دوره عمر خود قوانین مختلفی در قالب لوایح یا طرح‌های واسله در حوزه ورزش وضع کرده است. تحقیقات و بررسی‌ها نشان داد که تاکنون هیچ‌گونه دسته‌بندی یا طبقه‌بندی و آمار مشخصی از این قوانین وضع شده در کشور انجام نشده است. چنین اطلاعاتی می‌تواند علاوه بر ایجاد یک بانک اطلاعاتی مفید برای سازمان‌های ورزشی و مجلس شورای اسلامی کمبودها و نقایص قانونی در حوزه‌های مختلف ورزشی را بیشتر عیان سازد. از این رو تحقیق به دنبال پاسخ به این سؤال است که تحلیل محتوای قوانین موضوعه ورزش در یازده دوره مجلس شورای اسلامی چگونه است؟

۱. روش‌شناسی

در این تحقیق، تحلیل محتوای قوانین موضوعه ورزش، پژوهشگر را به سمت رویکرد پژوهش کیفی هدایت کرد. جامعه آماری این پژوهش تمام قوانین موضوعه ورزش از سال ۱۳۵۷ تا ۱۴۰۰ است که همه آنها برای تحلیل به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. به لحاظ نظری انتخاب تمام جامعه آماری به‌عنوان نمونه (کل شمار) مطمئن‌ترین راه برای پاسخگویی به مسئله تحقیق تلقی می‌شود (امیری و نوروزی سیدحسینی، ۱۳۹۴: ۳۲۸). به‌منظور استخراج قوانین و احکام مرتبط با ورزش مصوب در مجلس

شورای اسلامی از روش گردآوری داده‌ها به شکل اسنادی کتابخانه‌ای استفاده شد. بدین‌منظور اسناد، قوانین و مشروح مذاکرات مندرج در سایت مجلس شورای اسلامی، سایت کتابخانه موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، سامانه قوانین سایت مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی و سامانه قوانین سایت معاونت قوانین ریاست جمهوری بررسی شد. تجزیه و تحلیل قوانین موضوعه ورزش در فرایند نظام‌مند کدگذاری باز، کدگذاری گزینشی و کدگذاری محوری به تشکیل بلوک معنایی یا مقولات به‌مثابه چتری مفهومی با درجه انتزاع بالاتر برای دستیابی به اشباع نظری با استفاده از نرم‌افزار MAXQDA 2020 انجام شد. گوبا و لینکلن^۱ (۱۹۸۲) در پژوهش کیفی واژه موثق بودن^۲ را به‌منزله معیاری برای جایگزینی اعتبار و روایی مورد استفاده قرار دادند که این مفهوم از چهار عنصر قابلیت اعتبار^۳، قابلیت انتقال^۴، قابلیت اتکا و قابلیت تأیید^۵ تشکیل شده است که ابعاد ممیزی پژوهش در رویکرد کیفی هستند. در پژوهش حاضر برای اطمینان از اعتمادپذیری، انتقال‌پذیری و تأییدپذیری، سعی شد تا همه مراحل روش اجرای پژوهش براساس نظر اساتید انجام و یافته‌های پژوهش را مورد مطالعه و بازبینی قرار دهند و مواردی برای اصلاح یا تغییر مقولات بیان و اعمال شد و به‌عبارتی مطالعه حسابرسی فرایند صورت‌گرفت و پژوهشگران از طریق نشان دادن مسیر تصمیمات خود و همچنین قرار دادن همه داده‌های خام، تحلیل شده، کدها، مقوله‌ها، فرایند مطالعه، هدف و مسئله پژوهش در اختیار اساتید راهنما و مشاور تمام گام‌های تحقیق را مورد حسابرسی دقیق صاحب‌نظران قرار دادند. گفتنی است مهارت، بصیرت و تجربه کدگذاران، صراحت طبقه‌ها و قواعد

---

1. Guba and Lincoln

2. Trustworthiness

3. Credibility

4. Transferability

5. Confirmability

کدگذاری نشئت گرفته از مبانی نظری کاربرد آنها را هدایت می‌کند. همچنین محققان به منظور محاسبه پایایی از روش باز آزمون (شاخص ثبات) استفاده شد، لذا ۸۰ حکم قانون برای نمونه انتخاب شد و در فاصله زمانی مشخص (۲۰ تا ۲۵ روز) برای دوبار کدگذاری شدند، سپس کدهای مستخرج از آنها در قالب کدهای مورد توافق و کدهای مخالف با یکدیگر مقایسه و در نهایت با استفاده از فرمول هولستی که در ذیل آمده این شاخص ۷۷ درصد محاسبه شد (از ۸۰ نمونه حکم قانونی با تعداد کل ۲۲۵ کد اولیه در فاصله زمانی فوق‌الذکر، تعداد کدهای موافق ۸۸ و کدهای مخالف ۳۱ محاسبه شد). از آنجاکه ضریب پایایی محاسبه شده بیشتر از ۶۰ درصد است، قابلیت انتقال‌پذیری کدگذاری‌ها یا پایایی تأیید شد (خواستار، ۱۳۸۸: ۱۶۹). در نهایت پس از استخراج مدل نهایی و مقولات اصلی با تشکیل یک گروه قانونی متشکل از چهار نفر اساتید دارای تجربه و تألیفات مرتبط به موضوع، مدل مستخرج مورد بحث و بررسی قرار گرفت و برخی اصلاحات مطرح و انجام شد. فرمول هولستی برای سنجش پایایی به شرح زیر است:

جدول ۱. محاسبه پایایی به روش کدگذاری مجدد

احکام قانونی	کدهای موافق	کدهای مخالف	تعداد کل کدها	پایایی باز آزمون
۱۱۹	۸۸	۳۱	۲۲۵	٪۷۷

مأخذ: یافته‌های تحقیق.

۲. یافته‌ها

بررسی‌های به‌عمل آمده در بین قوانین مصوب از سال ۱۳۵۷ تا ۱۴۰۰، ۷۶ قانون و ۳۸۳ حکم قانونی واجد ارتباط با ورزش و تربیت بدنی احصا و سپس تحلیل محتوا شد. قبل از ارائه نتایج تحلیل محتوا خلاصه‌ای از روند سیاست‌های تقنین

در دولت‌های مختلف ارائه می‌شود. عمده قوانین موضوعه ورزش تا سال ۱۳۶۷ و هم‌زمان با دولت‌های اول، دوم، سوم و چهارم نظام جمهوری اسلامی ایران که به‌صورت نخست‌وزیری اداره می‌شد درباره تشکیلات ورزش کشور از جمله تشکیل باشگاه‌های ورزشی عمومی، سازمان تربیت بدنی و اساسنامه کمیته ملی المپیک است. پس از جنگ تحمیلی و در اواخر دولت چهارم به تدریج احکامی درباره ورزش در قانون بودجه سال ۱۳۶۸ به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های اقتصاد سیاسی با گزاره‌هایی مانند توسعه ورزش تربیتی، واگذاری اماکن ورزش، و توسعه امکانات و زیرساخت‌های ورزشی به چشم می‌خورد. در دولت‌های پنجم و ششم یا به‌عبارتی دوران سازندگی فقدان سیاست‌های تقنینی برای توسعه ورزش حرفه‌ای و صنعت ورزش مشهود است و از سوی دیگر برای توسعه ورزش قهرمانی، همگانی و تربیتی احکامی در قانون بودجه سنواتی، برنامه پنج‌ساله اول و دوم و برخی احکام دیگر وجود دارد. توسعه امکانات ورزشی بانوان و توسعه عدالت فضایی در ورزش از گزاره‌های قابل توجه در برنامه دوم است؛ در این دوران همچنین گزاره‌هایی برای توسعه اماکن ورزشی کارگران، تربیت نیروی انسانی متخصص ورزش، توسعه ورزش جانبازان و معلولان، تسهیلات برای اعزام ورزشکاران به مسابقات، قبول هزینه‌های افراد خیر به‌عنوان هزینه قابل قبول مالیاتی، درآمدزایی در بستر امکانات ورزش تربیتی، قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین در سال ۱۳۶۹ با گزاره‌هایی درباره واگذاری اماکن ورزشی، توسعه امکانات و زیرساخت‌های ورزشی چشمگیر است. در ادامه کدهای باز مستخرج از متون قوانین و روند آنها ارائه می‌شود، گفتنی است که گزاره‌های فعلی در دوره‌های بعدی مشاهده می‌شود اما به مفاهیم تازه تجلی‌یافته در متن قوانین اشاره می‌شود، به‌عبارتی گزاره‌های فوق‌الذکر کم‌وبیش در سال‌های بعد مشاهده می‌شود لذا موارد نو و تحول‌آفرین در ورزش کشور مورد اشاره قرار می‌گیرد.

مجوز پرداخت وجه به سازمان تربیت بدنی در قالب کمک یا هدیه ازسوی دستگاهها از جمله گزاره‌های موجود در قانون بودجه سال ۱۳۷۷ و سال‌های بعد در دولت‌های هفتم و هشتم حاکی از عدم تفکر راهبردی برای تحقق صنعت ورزش در اقتصاد سیاسی است. قانون تأمین اعتبار احداث، تکمیل، توسعه و تجهیز اماکن ورزشی مصوب ۱۳۷۶ دارای گزاره‌هایی برای تأمین اعتبار از مالیات سیگار برای تکمیل، توسعه و تجهیز اماکن ورزشی، فعالیت‌های ورزشی بانوان، فعالیت ورزشی دانش‌آموزان، توسعه فضاهای ورزشی کشور، ارائه تسهیلات و امتیاز به ورزشکاران قهرمان در خدمت سربازی، توسعه فضاهای ورزشی بانوان، توسعه فضاهای ورزشی مدارس، تجهیز و توسعه فضاهای ورزشی جانبازان و معلولان است، البته از آنجا که قانون برای سال ۱۳۷۷ تأمین اعتبار را در نظر گرفته بود و برای سال‌های آتی میزان تعیین شده در بودجه را ذکر کرده بود؛ اعتبار اجرای این مصوبه در قانون بودجه سال ۱۳۸۱ و ۱۳۸۲ لغو شد.

برنامه پنج‌ساله سوم دارای احکامی با مفاهیمی مانند امور فرهنگی ورزش، پیشگیری از اعتیاد با استفاده از ورزش، محرومیت‌زدایی و تمرکززدایی در دسترسی به کالاها و خدمات ورزشی، واگذاری زمین با کاربری ورزشی، توسعه فناوری اطلاعات در مراکز ورزش، برون‌سپاری تصدی‌گری‌های اجتماعی از جمله خدمات ورزشی به بخش غیردولتی است که پتانسیل مناسبی برای خصوصی‌سازی و برون‌سپاری ورزش دارد. همچنین برنامه ششم دارای گزاره‌هایی از قبیل گسترش اماکن و فضاهای ورزشی به تناسب جنسیت، برندسازی و موزه ورزشی، توسعه فرهنگ ورزش، توسعه نظام استعدادیابی ورزشی، اختصاص تسهیلات برای بهبود کیفیت محصولات ورزشی در مقیاس جهانی است. گزاره‌ها و مفاهیم فوق‌الذکر برخی از کدهای باز هستند که از متن قوانین مورد نظر پژوهش استخراج شدند.

در دولت‌های نهم و دهم مصادف با سال‌های ۱۳۸۴ الی ۱۳۹۲ به‌استثنا قانون تشکیل وزارت ورزش و جوانان که طرح ارائه شده از سوی نمایندگان بود گزاره‌های اصلی مستخرج از قوانین در قانون بودجه سالیانه که متفاوت از گزاره‌های قبلی است شامل مواردی از جمله تأمین اعتبار توسعه اماکن ورزشی روستاها و شهرهای فاقد سالن ورزشی، درآمدزایی از واگذاری اماکن ورزشی و هزینه درآمد حاصله در توسعه فعالیت‌های ورزشی روستاها و مناطق محروم، تأمین منابع مالی کانون‌های فرهنگی ورزشی بسیج خواهران، تأمین اعتبار و نظارت بر هزینه در توسعه ورزش روستایی و احداث اماکن ورزش روستایی، کمک بلاعوض برای پروژه‌های ورزشی مصوب شورای برنامه‌ریزی استان، اعطای تسهیلات به بخش‌های خصوصی، تعاونی و عمومی غیردولتی برای انجام اموری از جمله ورزش، ایجاد وحدت فرماندهی در ورزش تربیتی، واگذاری بهره‌برداری سالن‌های ورزشی به هیئت‌های ورزشی، مجوز پرداخت وجه به سازمان تربیت بدنی و پروژه‌های ورزشی در قالب کمک یا هدیه، واگذاری باشگاه‌های استقلال و پیروزی از طریق بورس، تعیین سازوکار هزینه‌کرد درآمد اماکن ورزشی در همان شهرستان، تأمین منابع مالی توسعه ورزش روستایی است.

در سال‌های ۱۳۹۲ الی ۱۴۰۰ و هم‌زمان با دولت‌های یازدهم و دوازدهم، قوانین تفکیک کمیته ملی پارالمپیک از کمیته ملی المپیک برای توسعه ورزش معلولان کشور، و اهداف و وظایف وزارت ورزش و جوانان در مقوله تشکیلاتی قرار دارد. همچنین گزاره‌هایی در قوانین بودجه سالیانه کشور و برنامه‌های پنج‌ساله مصادف با این برهه زمانی از جمله تعامل بین وزارتخانه‌ای برای توسعه فضاهای ورزشی، واگذاری واحدهای ورزشی از طریق مزایده با اولویت هیئت‌های ورزشی، واگذاری طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای حوزه ورزش، واگذاری باشگاه‌های فرهنگی و ورزشی دولتی از طریق مزایده، تأمین منابع مالی احداث و تکمیل طرح‌های نیمه‌تمام

ورزشی از طریق انتشار اوراق مشارکت توسط وزارت ورزش و جوانان، تأمین منابع مالی از مالیات بر ارزش افزوده شهرداری‌ها برای توسعه ورزش همگانی، توسعه ورزش مدارس، ورزش همگانی، ورزش روستایی و عشایری، ورزش بانوان و زیرساخت‌های ورزشی به‌ویژه در حوزه معلولان و جانبازان، تأمین منابع مالی از انتشار اوراق مالی اسلامی برای احداث، تکمیل و تجهیز فضاهای ورزشی وزارت آموزش و پرورش، تأمین ورزشگاه برای طرح مسکن مهر، تعیین سازوکار تقسیم حق پخش مسابقات ورزشی بین وزارت ورزش و جوانان و سازمان صدا و سیما، ایجاد دهکده ورزشی آموزش عالی قابل توجه هستند. در بین مفاهیم مذکور تعیین سازوکار تقسیم حق پخش مسابقات ورزشی بین وزارت ورزش و جوانان و سازمان صدا و سیما موجب تحول در توسعه و رونق صنعت ورزش است.

قوانین موضوعه ورزشی که شرحی از آن در بالا ارائه شد در مرحله اول ۵۹۶ کد باز، در مرحله کدگذاری گزینشی ۵۶ مقوله فرعی حاصل شد و در کدگذاری محوری ۱۰ مقوله اصلی برای دستیابی به بلوک معنایی توسعه فرهنگی ورزشی کشور به‌دست آمد که به همراه مقولات فرعی و تعداد کدهای باز در جدول ۲ مشاهده می‌شود.

جدول ۲. مقولات به همراه کدهای فرعی و تعداد کدهای باز

تعداد کدهای باز	مقولات فرعی	مقولات
۱۴۰	مدیریت و سازمان	تشکیلاتی
۲۸	توسعه علمی ورزش و تربیت نیروی متخصص	
۲۶	امور مالی	
۱۴	رویداد و گردشگری ورزشی	
۲	توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات در فضای ورزش	
۱۳	برنامه پنج‌ساله	
۱۵	بودجه سنواتی کل کشور	

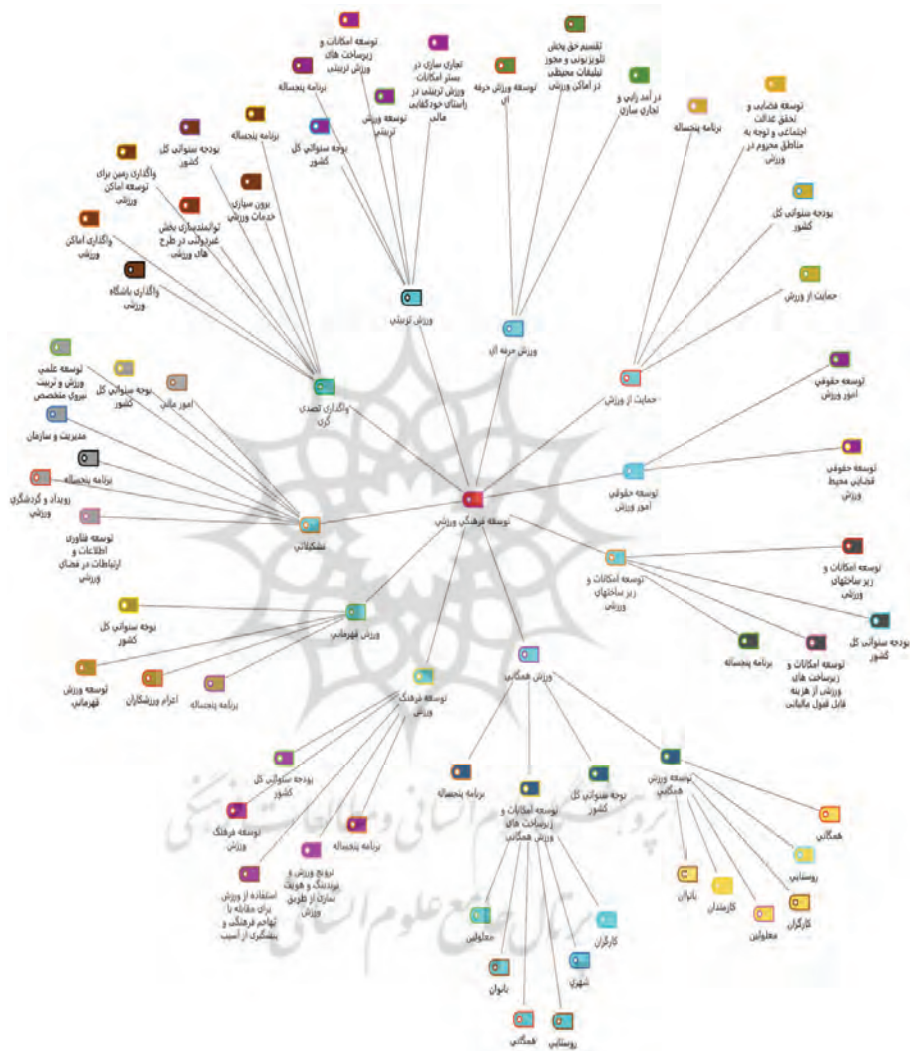
تعداد کدهای باز	مقولات فرعی	مقولات
۱۱	توسعه ورزش حرفه‌ای	ورزش حرفه‌ای
۸	درآمدزایی و تجاری‌سازی	
۴	تقسیم حق پخش تلویزیونی و مجوز تبلیغات محیطی در اماکن ورزشی	
۱۳	اعزام ورزشکاران	ورزش قهرمانی
۱۸	توسعه ورزش قهرمانی	
۳	برنامه پنج‌ساله	
۱۱	بودجه سنواتی کل کشور	
۳۳	توسعه ورزش تربیتی	ورزش تربیتی
۱۸	توسعه امکانات و زیرساخت‌های ورزش تربیتی	
۱۵	تجاری‌سازی در بستر امکانات ورزش تربیتی در راستای خودکفایی مالی	
۱۱	برنامه پنج‌ساله	
۴۴	بودجه سنواتی کل کشور	
۵۳	۲۱ همگانی	توسعه ورزش همگانی
	۴ معلولان	
	۹ بانوان	
	۵ کارمندان و کارگران	
	۱۴ روستایی	
۲۸	۱۰ همگانی	توسعه امکانات و زیرساخت‌های ورزش همگانی
	۳ معلولان	
	۳ بانوان	
	۳ کارگران	
	۶ شهری	
	۶ روستایی	
۲۱	برنامه پنج‌ساله	ورزش همگانی
۳۰	بودجه سنواتی کل کشور	

تعداد کدهای باز	مقولات فرعی	مقولات
۲۰	توسعه فرهنگ ورزش	توسعه فرهنگ ورزش
۹	استفاده از ورزش برای مقابله با تهاجم فرهنگی و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی و اعتیاد	
۷	ترویج ورزش و برندینگ و هویت‌سازی از طریق ورزش	
۸	برنامه پنج‌ساله	
۸	بودجه سنواتی کل کشور	
۶	توسعه حقوقی امور ورزش	توسعه حقوقی امور ورزش
۳	توسعه حقوقی قضایی محیط ورزش	
۸۲	توسعه امکانات و زیرساخت‌های ورزشی	توسعه امکانات و زیرساخت‌های ورزشی
۱۲	توسعه امکانات و زیرساخت‌های ورزشی از هزینه قابل قبول مالیاتی مؤدیان	
۲۰	برنامه پنج‌ساله	
۵۸	بودجه سنواتی کل کشور	
۲۶	واگذاری اماکن ورزشی	واگذاری تصدی‌گری
۳	واگذاری باشگاه ورزشی	
۱۱	واگذاری زمین برای توسعه اماکن ورزشی	
۵	برون‌سپاری خدمات ورزشی	
۱۱	توانمندسازی بخش غیردولتی در طرح‌های ورزشی	
۲۳	برنامه پنج‌ساله	
۱۷	بودجه سنواتی کل کشور	
۴۹	حمایت از ورزش	حمایت از ورزش
۱۸	توسعه فضایی و تحقق عدالت اجتماعی و توجه به مناطق محروم در ورزش	
۱۳	برنامه پنج‌ساله	
۳۹	بودجه سنواتی کل کشور	

مأخذ: همان.

شکل ۱. نمای کلی مقولات اصلی و فرعی مستخرج از تحلیل محتوای قوانین موضوعه

ورزش در جمهوری اسلامی ایران

مأخذ: یافته‌های تحقیق.

۳. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

در بررسی به‌عمل آمده در بین قوانین مصوب از سال ۱۳۵۷ تا ۱۴۰۰، ۷۶ قانون و ۳۸۳ حکم قانونی واجد ارتباط با ورزش و تربیت بدنی احصا و سپس تحلیل محتوا شد که ۱۰ کد محوری یا مقوله را دربرداشت (تشکیلاتی، ورزش همگانی، ورزش تربیتی، ورزش قهرمانی، ورزش حرفه‌ای، توسعه حقوقی امور ورزش، توسعه فرهنگ ورزش، توسعه امکانات و زیرساخت‌ها، واگذاری تصدی‌گری و حمایت از ورزش). سپس کدها پس از تحلیل محتوا و در فرایند کدگذاری نظام‌مند (کدگذاری باز، گزینشی و محوری) قوانین موضوعه ورزش در مجلس شورای اسلامی به اشباع نظری رسید. گفتنی است این کدهای محوری را اسناد بالادستی، مبانی نظری و نظر خبرگان به‌عنوان پشتوانه علمی حمایت می‌کند.

مقوله تشکیلاتی مأموریت، اهداف، وظایف، اختیارات سازمان‌ها و نهادهای متولی ورزش را در سیاست‌های تقنینی نظام دربرمی‌گیرد. اصولاً پیچیدگی^۱، رسمیت^۲ و تمرکز^۳ ساختار تشکیلاتی ورزش کشور در محتوای این قوانین ترسیم شده است. سازوکار و شرایط اعضای هیئت اجرایی کمیته ملی المپیک، سازوکار و شرایط اعضای هیئت اجرایی کمیته و تعیین ترکیب آن، رعایت اصل وحدت فرماندهی در سازماندهی کمیته‌ها، ادغام سازمان‌های تربیت بدنی و ملی جوانان با اعتبارات، نیروی انسانی و امکانات در وزارت ورزش و جوانان، سازوکار انتخاب رئیس هیئت‌مدیره باشگاه و مدیرعامل و وظایف، تشکیلات تفصیلی وزارت برخی از کدهای باز هستند که در زیر چتر معنایی مقوله تشکیلاتی قرار دارند و اصول تمرکز و پیچیدگی در ساختار سازمانی ورزش کشور را شکل داده‌اند. تنظیم برنامه‌ها بر مبنای سند راهبردی، تعریف

1. Complexity
2. Formalization
3. Centralization

کلمات کلیدی مرتبط با وزارت ورزش و جوانان، تعریف و تبیین اهداف کمیته ملی المپیک و تعریف و تبیین ماهیت حقوقی کمیته ملی المپیک اصل رسمیت ساختار سازمانی ورزش کشور را در ذیل مقوله تشکیلاتی نشان می‌دهند.

قوانین در ورزش حرفه‌ای به‌عنوان سیستم حمایتی نرم متصور است، این مهم در قوانین واجد ارتباط با ورزش در مجلس شورای اسلامی به‌خصوص در سال‌های اخیر از نظر کیفی و کمی پیشرفت چشمگیری داشته است اما همچنان کافی نیست. مقوله ورزش قهرمانی که با هویت ملی درهم‌تنیده به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های قدرت نرم در دنیای مدرن مورد استفاده دولت‌هاست. در مقوله ورزش تربیتی با عنایت به اینکه نهادهای حاکمیتی وزارت آموزش و پرورش، علوم و بهداشت نه تنها در امور مرتبط با ورزش تربیتی نقش دارند بلکه در حوزه ورزش همگانی و قهرمانی هم مسئولیت دارند اما در این پژوهش قوانین مرتبط با دستگاه‌های مزبور در محتوای ورزش تربیتی دسته‌بندی شدند که براساس مدل توسعه ورزش در سند راهبردی ۱۴۰۴، رویکرد ورزش تربیتی مدخل و زیربنای توسعه ورزش کشور است. مقولات توسعه ورزش تربیتی، بودجه سنواتی کل کشور، برنامه پنج‌ساله و توسعه امکانات و زیرساخت‌های ورزش تربیتی حاکی از حمایت مستمر از توسعه این جنبه ورزش است. مجموع قوانین مقوله ورزش همگانی حاکی از پیشرفت مناسب در توسعه فضایی ورزش همگانی به‌منظور برقراری عدالت فضایی و به‌عبارتی تمرکززدایی از شهرها به سمت روستاها و مناطق محروم در مقوله ورزش همگانی است. به‌طور مثال در قانون بودجه سال ۱۳۹۳ کل کشور^۱ ۴۰ درصد از مالیات نوشابه به توسعه ورزش روستاها اختصاص پیدا کرد.

۱. بند «۷۲» از بخش «نظام مالیاتی، تعرفه و عوارض» قسمت ۲، قانون بودجه سال ۱۳۹۲ کل کشور مصوب ۱۳۹۲/۰۳/۱۹.

با وجود چشم‌انداز نگاشته شده در سند جامع توسعه ورزش کشور برای سال ۱۴۰۴ با مضمون دستیابی به ورزش زیبایی‌گرا، جوانمردانه، آموزنده، وحدت‌آفرین به دور از خشونت و سلطه، در مقوله توسعه فرهنگ ورزش، مصوبات مجلس شورای اسلامی برای تحقق این مهم کافی نیست و نیازمند توجه ویژه به این مقوله است زیرا همان‌طور که در قانون اساسی جمهوری اسلامی آمده هدف ورزش فرهنگ‌سازی است و در واقع ورزش را امری فرهنگی تلقی می‌کند. به عبارت بهتر ورزش را در عرض آموزش و پرورش تبیین کرده که حاکی از جنبه فرهنگی آن است. مقوله توسعه حقوقی امور ورزش با مقولات فرعی توسعه حقوقی امور ورزش و توسعه حقوقی قضایی محیط ورزش به تصویر کشیده شده است. این مقوله مدخلی از قانون به سمت حقوق ورزشی است که در هر رشته ورزشی، متناسب با مقررات خود چارچوب مشخصی دارد. البته فقدان قوانین کیفری خاص شرط‌بندی و تبانی در ورزش که یکی از عوامل فسادآور در این عرصه اجتماعی است به نظر محققان این پژوهش و هم‌راستا با نتایج تحقیق یاداو و چاندل (۲۰۱۸) محسوس است و تغییر اساسی و نوآورانه^۱ در این خصوص ضرورت دارد.

درباره مقوله توسعه امکانات و زیرساخت‌های ورزشی، نتایج حاکی از رویکرد تقنینی مناسب به توسعه امکانات و زیرساخت‌های ورزشی است، با این وجود کمبود زیرساخت‌ها و امکانات ورزشی در کشور مشهود است که به آسیب‌شناسی و بررسی علل این امر در پژوهشی مجزا نیاز دارد. در مقوله واگذاری تصدی‌گری، برخی از این سیاست‌های تقنینی در این مقوله محقق نشده است که ناشی از عدم توجه به بازسازی ساختاری لازم طی فرایند خصوصی‌سازی طبق بند «ب» ماده (۱۹)

---

1. Paradigm Shift

قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی^۱ است. مقوله حمایت از توسعه ورزش حمایت سیاست‌های تقنینی از ورزش کشور را نشان می‌دهد که در نهایت همه این مقولات در بلوک معنایی توسعه فرهنگی ورزشی به اشباع نظری رسیدند. پیشنهاد می‌شود در آینده مصوبات مجلس (لایحه محور/ طرح محور) با توجه به نیازها و ضرورت‌های مقولات فوق‌الذکر، از سوی دولت و نمایندگان مجلس شورای اسلامی مورد مذاقه و تصمیم‌گیری قرار گیرد. در نهایت بررسی و تحلیل مصوبات هیئت دولت برای پژوهش‌های آتی پیشنهاد می‌شود.

---

۱. بند «ب»- بازسازی ساختاری: در مواردی که مقدمات واگذاری بنگاه فراهم نباشد ولی با انجام اصلاحات ساختاری بنگاه قابل واگذاری می‌شود، وزارت امور اقتصادی و دارایی در چارچوبی که هیئت واگذاری مشخص می‌کند، بنگاه را حداکثر ظرف یک سال بازسازی ساختاری نماید. دوره بازسازی ساختاری در موارد خاص قابل تمدید است. همچنین در موارد نیاز، هیئت واگذاری می‌تواند نسبت به دادن مجوز قرارداد اجاره و پیمان مدیریت بنگاه قابل واگذاری به بخش‌های غیردولتی، موافقت نماید. در این موارد هیئت واگذاری موظف است چارچوب بهره‌برداری از شرکت مورد اجاره را دقیقاً مشخص نماید و پس از بررسی صلاحیت فنی و علمی از طریق برگزاری مناقصه یا مزایده اقدام کند.

منابع و مآخذ

۱. احمدپور، ایران، محمد خیبری و حسین رجبی (۱۳۹۶). «مدل‌سازی نقش ورزش در فرایند شکل‌گیری هویت ملی»، نشریه مطالعات ملی، ۱۸ (۴).
۲. اداره کل تنقیح و تدوین مقررات مجلس شورای اسلامی (۱۳۵۹). *قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران*.
۳. اسدی، ندا، فرشاد تجاری و زینت نیک‌آیین (۱۴۰۰). «بررسی تحلیلی قوانین کشور در حوزه فعالیت‌های ورزشی زنان»، نشریه مدیریت ورزشی، ۱۳ (۲).
۴. امور تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات (۱۳۹۷). *قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۴۰۰-۱۳۹۶)*، چاپ سوم، انتشارات معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات.
۵. امیری، مجتبی و رسول نوروزی سیدحسینی (۱۳۹۴). *درآمدی بر روش تحقیق کیفی در ورزش*، انتشارات دانشگاه تهران.
۶. باقری، مجتبی، بهرام قدیمی، زهرا علیپور درویش، محمدعلی اصلانخانی (۱۳۹۷). «شناسایی عوامل اجتماعی مؤثر بر گسترش ورزش فوتبال در دوران پهلوی دوم»، نشریه مطالعات توسعه اجتماعی - فرهنگی، ۷ (۳).
۷. جوادی‌پور، محمد (۱۳۹۴). «چالش‌های مدیریت ورزش قهرمانی در ایران»، نشریه مطالعات مدیریت ورزشی، ۷ (۳۰).
۸. جماعت، خاطره (۱۳۹۵). «موانع حمایت مالی از ورزش در شرکت‌های شهر صنعتی کاوه»، پژوهشنامه مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی، ۱۲ (۲۳).
۹. حافظ‌نیا، محمدرضا، ابراهیم رومینا، زهرا احمدی‌پور و علی‌اصغر فانی (۱۳۹۲). «مدیریت سیاسی فضا در سیستم‌های بسیط متمرکز»، فصلنامه بین‌المللی ژئوپولیتیک، ۹ (۲۹).
۱۰. خواستار، حمزه (۱۳۸۸). «ارائه روشی برای محاسبه پایایی مرحله کدگذاری در مصاحبه‌های پژوهشی»، نشریه روش‌شناسی علوم انسانی، ۱۵ (۵۸).

تحلیل محتوای قوانین موضوعه ورزش در جمهوری اسلامی ایران ... ۲۵۷

۱۱. رضائی، شمس‌الدین، مجتبی امیری و هاشم کوزه‌چیان (۱۳۹۵). «بررسی موانع توسعه روابط متقابل باشگاه‌های فوتبال و سازمان صدا و سیما در ایران»، نشریه مدیریت ورزشی، ۸(۲).
۱۲. رضوی، سیدمحمدحسین و سکینه نوبختی (۱۳۹۱). «تجاری‌سازی ورزش، نشر شمال پایدار».
۱۳. رضائی‌نژاد، رحیم و کاظم هژبری (۱۳۹۶). «مبانی توسعه ورزش و کاربرد آن در ورزش ایران»، فصلنامه مجلس و راهبرد، ۲۴(۹۱).
۱۴. ژانت بی، پارکز و همکاران (۱۳۸۲). «مدیریت معاصر در ورزش، مترجم محمد احسانی، تهران، دانشگاه تربیت مدرس».
۱۵. سازمان تربیت بدنی (۱۳۸۲). «سند راهبردی نظام جامع توسعه مدیریت تربیت بدنی و ورزش کشور، مصوبه جلسه مورخه ۱۳۸۲/۶/۹ هیئت محترم وزیران».
۱۶. سوری، ابوذر، مهرعلی همتی‌نژاد و نوشین بنار (۱۴۰۰). «تدوین چارچوب مفهومی توسعه حقوقی ورزش در ایران»، نشریه رویکردهای نوین در مدیریت ورزشی، ۹(۳۳).
۱۷. سوری، ابوذر، مهرعلی همتی‌نژاد، نوشین بنار و عباداله رستمی چکالگری (۱۳۹۸). «تعیین موانع و شیوه‌های توسعه ابعاد نظام حقوق ورزشی کشور»، نشریه مطالعات مدیریت ورزشی، ۹(۳۳).
۱۸. شعبانی، عباس، مرتضی رضائی صوفی و سیدسعید حسینی (۱۳۹۴). «تحلیل ورزش و تربیت بدنی در قانون پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران»، فصلنامه علمی مدیریت ارتباطات در رسانه‌های ورزشی، ۲(۴).
۱۹. شعبانی‌مقدم، کیوان و ابوالفضل فراهانی (۱۳۹۴). «میانجی‌گری به‌عنوان شیوه‌ای برای حل و فصل اختلافات در ورزش (با معرفی فرایند میانجی‌گری در دیوان بین‌المللی حکمیت در ورزش)»، مجله علمی پژوهشی پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی، ۴(۳).
۲۰. صحرايي، علیرضا، محسن خلیلی، مرتضی منشادی و روح‌اله اسلامی (۱۳۹۸). «تعليق مشروطیت/ برتری استثنا برآمدن دولت مطلقه پهلوی»، نشریه پژوهشنامه علوم سیاسی، ۱۴(۲).
۲۱. ضمیری کامل، علی و شهاب بهرامی (۱۴۰۰). «ارائه مدل توسعه سیاست‌گذاری مالیاتی در فوتبال حرفه‌ای ایران با استفاده از مدل داده بنیاد»، نشریه پژوهش‌های معاصر در مدیریت ورزشی، ۱۱(۲۱).

۲۲. ظریفی، فریبرز، علی اشرف خزائی، بهرام یوسفی و زهره حسینی (۱۴۰۰). «سیاستگذاری ورزش در نظام تقنینی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۰-۱۳۵۹)»، پژوهشنامه علوم سیاسی، ۱۶(۲).
۲۳. عادل خانی، امین، سیدمحمدحسین رضوی و مرتضی دوستی (۱۳۹۸). «آسیب‌شناسی سیاسی - حقوقی مصوبات مرتبط با ورزش و تربیت بدنی در مجلس شورای ملی عهد پهلوی دوم»، پژوهشنامه علوم سیاسی، ۱۵(۱).
۲۴. عبداله‌زاده شهربابکی، آزاده (۱۳۹۵). «قانونگذاری خوب در روبه قضایی: نگاهی به آرای دیوان عالی آمریکا، شورای قانون اساسی فرانسه و دادگاه‌های اروپایی»، فصلنامه مجلس و راهبرد، ۲۳(۸۸).
۲۵. علی دوست قهفرخی، ابراهیم (۱۳۹۸). «تحلیل موانع حقوقی و قانونی اثرگذار بر اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم قانون اساسی در فوتبال حرفه‌ای جمهوری اسلامی ایران»، نشریه مدیریت ورزشی، ۱۱(۳).
۲۶. فاضلی، حبیب‌اله (۱۳۹۱). «ورزش و سیاست هویت»، نشریه پژوهشنامه علوم سیاسی، ۷(۲).
۲۷. قالیباف، محمدباقر (۱۳۹۱). «حکومت محلی با استراتژی توزیع فضایی قدرت سیاسی در ایران، تهران، انتشارات امیرکبیر.
۲۸. کنگرانی، مهدی (۱۳۹۰). «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۴-۱۳۹۰)»، چاپ دوم، تهران، نشر جمال الحق.
۲۹. محمدپور، احمد (۱۳۸۹). «ارزیابی کیفیت در تحقیق کیفی: اصول و راهبردهای اعتباریابی و تعمیم‌پذیری»، فصلنامه علوم اجتماعی، ۱۷(۴۸).
۳۰. مومنی راد، اکبر (۱۳۹۲). «تحلیل محتوای کیفی در آیین پژوهش: ماهیت، مراحل و اعتبار نتایج»، فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی، ۴(۱۴).
۳۱. منصور، جهانگیر (۱۳۸۸). «قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، چاپ دوم، تهران، نشر دوران.
۳۲. نجفی جویباری، مهسا (۱۳۹۸). «جایگاه حقوق ورزشی در قانون اساسی»، ماهنامه آفاق علوم انسانی، ۳۵.

33. Allman, K. (2021). "Making Waves: How a Surfing Competition Sparked a Campaign for Equal Pay Laws in Sport", *Law Society of NSW Journal*, (78).
34. Begović, M. (2021). "Sports Law in Montenegro: Origins and Contemporary Development", *Entertainment and Sports Law Journal*, 19(1).
35. Cornelissen, S. (2011). "More than a Sporting Chance? Appraising the Sport for Development Legacy of the 2010 FIFA World Cup", *Third World Q*, 32.
36. Dashkovska, O.R., O.A. Yavor, T.I. Brovchenko, Y.V. Huz and O.O. Barabash (2021). "The Features of the Implementation of the Sports Law", *Retos: Nuevas Tendencias En Educación Física, Deporte Y Recreación*, (39), 100.
37. Dodds, M. (2018). *How Can Sport Sponsors Comply With International Corruption Laws?*, In M. Dodds, K. Heisey, and A. Ahonen (Eds.), *Routledge Handbook of International Sport Business*, Routledge.
38. Ekholm, D. and S. Lindström Sol (2020). "Mobilising Non-participant Youth: Using Sport and Culture in Local Government Policy to Target Social Exclusion", *International Journal of Cultural Policy*, 26.
39. Guba, E.G. and Y.S. Lincoln (1982). "Epistemological and Methodological Bases of Naturalistic Inquiry", *ECTJ*, 30 (4).
40. <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/133613>
41. Lindfelt, Mikael (2010). "Elite Sports in Tension: Making Identification the Core Moral Norm for Professional Sports in the Future", *Sport in Society*, Vol. 13, No. 2.
42. Lower, L.M., D.W. Jones, T.A. Hutton and W.N. Jarnagin (2018). "The Court is Now in Session: Use of Mock Trial in Sport Management", *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, 22.
43. Mull, Richard F., Kathryn G. Bayless, Craig M. Ross and Lynn M. Jamieson (2005). *Recreational Sport Management*, Human Kinetics, 4th Edition.
44. Oikonomou, V., M. Papaloukas, K. Georgiadis and G. Kipreos (2018). "European Union Policies for the Rights of Citizens to Participate in Sport", *International Journal of Physical Education, Sports and Health*, 5(4).

45. Patel, D.R., D. Fidrocki and V. Parachuri (2017). "Sport-related Concussions in Adolescent Athletes: A Critical Public Health Problem for Which Prevention Remains an Elusive Goal", *Translational Pediatrics*, 6(3).
46. Rogaleva, I.Y., I. Ershova, G. Shoniya and G. Rogaleva (2018). "Advertising in Sport Sector: Legal Aspect", *Theory and Practice of Physical Culture*, (9).
47. Skinner, J. and D.H. Zakus (2008). "Development Through Sport: Building Social Capital in Disadvantaged Communities", *Sport Manag, Rev*, 11.
48. Tan, Tien-Chin (2009). "Sport Policy in Taiwan (1949-2008): A Brief History of Government Involvement in Sport", *International Journal of Sport Policy*, 1(1).
49. Weatherill, S. (2014). "Resisting the Pressures of 'Americanization': The Influence of European Community Law on the 'European Sport Model' ", In: *European Sports Law*, ASSER International Sports Law Series, T.M.C. Asser Press, the Hague.
50. Wise, N. and G. Kohe (2020). "Sports Geography: New Approaches, Perspectives and Directions", *Sport in Society*, 23(1).
51. www.ical.ir/fa/mashroohmozakerat
52. www.qavanin.ir
53. www.parliran.ir
54. Yadav, M. and A.S. Chandel (2018). "Sports Law in India-an Evolving Discourse or a Need for Paradigm Shift", *National University of Advanced Legal Studies Law Journal*, 12, 21.